

DIRGLIOSIOS ŽARNOS SINDROMAS: RIZIKOS VEIKSNIAI

Agnė Norbutaitė

Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas

Raktažodžiai: dirgliosios žarnos sindromas, DŽS, rizikos veiksniai.

Santrauka

Dirgliosios žarnos sindromas (DŽS) yra funkcinis žarnyno motorikos sutrikimas, kuriam būdingas lėtinis pasikartojantis pilvo skausmas, diskomfortas ir pakitęs tuštinimasis, nesant kitų organinių virškinimo sistemos ligų. Prieš pradėdant DŽS gydymą, reikia įvertinti, kokie yra pagrindiniai simptomai, koks jų sunkumas ir dažnumas. Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir apibendrinti mokslinės literatūros duomenis apie dirgliosios žarnos sindromo rizikos veiksnius, kurie turi įtakos simptomų atsiradimui. Atlikta mokslinių publikacijų apžvalga, atranka ir analizė. Literatūros šaltinių paieška atlikta Medline (PubMed), Google Scholar ir Medscape duomenų bazėse. Į apžvalgą įtrauktos 2016-2021 metų mokslinės publikacijos anglų kalba. Atrinkti, išanalizuoti ir apibendrinti 7 viso teksto straipsniai.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad DŽS formavimuisi įtakos turi vidinių ir išorinių veiksnių sąveika. Klinikinėje praktikoje šio sindromo diagnozė nustatoma remiantis paciento anamneze ir būdingų simptomų pasireiškimu. Nustatyta genетinių veiksnių, ūminių enterinių infekcijų, kai kurių mitybos įpročių, pakitusios žarnyno mikrobiotos įtaka. Ypač didelis DŽS paplitimas, siekiantis net 46 proc., nustatytas pacientams, turėjusiems *Giardia lamblia* infekciją. Pastebėtas ryšys ir su kitomis virškinamojo trakto infekcijomis, sukeltomis *Campylobacter jejuni*, *Escherichia coli*, *Salmonella enterica*, *Clostridioides difficile* ir *Vibrio cholerae* bakterijų.

Išvados. Pagrindiniai DŽS rizikos veiksniai yra moteriškoji lytis, jaunas amžius, genетinė predispozicija, mitybos įpročiai, persirgti gastroenteritai ir pakitusi mikrobiota. Stresas, nerimas ir depresija taip pat yra DŽS rizikos veiksniai, bet jie gali būti ir šio sindromo pasekmė.

Įvadas

Dirgliosios žarnos sindromas (DŽS) yra funkcinis žarnyno motorikos sutrikimas, kuriam būdingas lėtinis pasikar-

tojantis pilvo skausmas, diskomfortas ir pakitęs tuštinimasis, nesant kitų organinių virškinimo sistemos ligų. Šio sindromo priežastys nėra visiškai aiškios, tačiau manoma, kad jo etiologija priklauso nuo įvairių veiksnių tarpusavio sąveikos [1]. DŽS yra dažniausia funkcinė virškinimo sistemos liga, turinti didelę įtaką gyvenimo kokybei. Paplitimas pasaulyje siekia daugiau nei 10 proc. populiacijos [2]. DŽS dažniau pasireiškia jaunesniems žmonėms, moterims jis nustatomas du kartus dažniau, nei vyrams [3]. Klinikinėje praktikoje šio sindromo diagnozė nustatoma remiantis paciento anamneze ir būdingų simptomų pasireiškimu. Laboratoriniai ir instrumentiniai tyrimai atliekami norint įsitikinti, kad nėra kitų organinių ligų, kurios gali sukelti panašius simptomus, pavyzdžiui, uždegiminės žarnų ligos ar celiakijos [2]. Prieš pradėdant DŽS gydymą, reikia įvertinti, kokie yra pagrindiniai simptomai, koks jų sunkumas ir kaip dažnai jie pasireiškia. Jei simptomai lengvi, užtenka mitybos ir gyvenimo būdo pokyčių [1]. Pacientams, kurių simptomai sunkūs, gali būti skiriamas medikamentinis gydymas, rekomenduojama psichoterapija [4].

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir apžvelgti naujausią, įrodymais pagrįstą informaciją apie dirgliosios žarnos sindromo rizikos veiksnius.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Atlikta mokslinių publikacijų apžvalga, atranka ir analizė. Literatūros šaltinių paieška buvo vykdoma kompiuterinėse bibliografinėse medicinos duomenų bazėse Medline (PubMed), Google Scholar ir Medscape. Paieškai naudoti raktiniai žodžiai ir jų deriniai: irritable bowel syndrome, IBS, risk factors. Į apžvalgą įtrauktos 2016-2021 metų mokslinės publikacijos anglų kalba. Atrinkti, išanalizuoti ir apibendrinti 7 viso teksto straipsniai.

Tyrimo rezultatai

Rizikos veiksniai. DŽS patogenezė yra sudėtinga ir galutinai neišaiškinta, tačiau dauguma mokslininkų sutaria, kad DŽS atsiradimui įtakos turi įvairūs vidiniai ir išoriniai veiksniai, kurių tarpusavio sąveika sukelia simptomų pasi-

reiškiamą [3]. Vieni iš dažniausiai minimų rizikos veiksnių yra moteriškoji lytis ir jaunas amžius (didesnis paplitimas tarp žmonių iki 50 metų) [4,5]. Atlikti įvairūs tyrimai, kuriuose nustatyta ir genetinių veiksnių įtaka šiam sindromui, kadangi net trečdalis pacientų yra teigiama šeiminių anamnezė [3]. Neretai kaip svarbus rizikos veiksnys minimi ir tam tikri mitybos įpročiai. Pastebėta, kad simptomų pasireiškimą daugeliui pacientų sukelia gausus cukraus, riebalų ir gliuteno turinčių produktų vartojimas [3,6]. Nustatyta, kad ūminės enterinės infekcijos yra vienas iš rizikos veiksnių, skatinančių DŽS išsivystymą. Tai patvirtina klinikiniai tyrimai su pelėmis, kuriuose pastebėta, kad žarnyno uždegimo sunkumas koreliuoja su vėliau po uždegimo atsiradusiu padidėjusiu visceraliniu jautrumu, o šis dalyvauja DŽS patogenezės mechanizmuose [2].

Su praityje buvusiais gastroenteritais susijęs DŽS kartais literatūroje dar vadinamas poinfekciniu DŽS. Viename atliktame tyrime ypač didelis DŽS paplitimas, siekiantis net 46 proc., nustatytas pacientams, turėjusiems *Giardia lamblia* infekciją [3]. Pastebėtas ryšys ir su kitomis praityje buvusiomis virškinamojo trakto infekcijomis, kurias sukėlė tokios bakterijos kaip *Campylobacter jejuni*, *Escherichia coli*, *Salmonella enterica*, *Clostridioides difficile* ir *Vibrio cholerae* [6]. Tarp rizikos veiksnių dažnai minima ir pakitusi žarnyno mikrobiota. Tyrimuose nustatyta, kad pacientų, sergančių DŽS, žarnyno bakterijų įvairovė yra mažesnė, lyginant su sveikais žmonėmis. Tarp turinčių DŽS pastebėtas mažesnis laktobacilų ir bifidobakterijų kiekis [3]. Mikrobiota turi įtakos žarnų sienelės praeinamumui ir žarnyno judrumui, todėl įvairūs jos pokyčiai gali padidinti DŽS riziką [7].

Dar vienas nenuginčijamas DŽS rizikos veiksnys yra patiriamas stresas, nerimas ar depresija. Šie sutrikimai turi įtakos ne tik DŽS atsiradimui, bet ir simptomų sunkumui. Pastebėta, kad pacientams, patyrusiems daugiau traumuojančių gyvenimo įvykių (darbo praradimas, santykių nutrūkimas ir kt.), nustatomi sunkesni DŽS simptomai [1,6]. Vienos atliktos metaanalizės rezultatai parodė, kad nerimo simptomų paplitimas tarp DŽS pacientų siekia 39 proc., o depresijos – 29 procentus. Psichologiniai sutrikimai yra ne tik rizikos veiksnys DŽS simptomų atsiradimui, bet gali būti ir DŽS pasekmė, kadangi šis sindromas reikšmingai veikia pacientų psichologinę būklę ir gyvenimo kokybę [6].

Išvados

1. Dirgliosios žarnos sindromo atsiradimui įtakos turi įvairių vidinių ir išorinių veiksnių sąveika.
2. Pagrindiniai dirgliosios žarnos sindromo rizikos veiksniai yra moteriškoji lytis, jaunas amžius, genetinė predispozicija, mitybos įpročiai, persirgti gastroenteritai ir pakitusi mikrobiota.

3. Stresas, nerimas ir depresija yra dirgliosios žarnos sindromo rizikos veiksniai, bet jie gali būti ir šio sindromo pasekmė.

Literatūra

1. Defrees DN, Bailey J. Irritable Bowel Syndrome: Epidemiology, Pathophysiology, Diagnosis, and Treatment. *Prim Care* 2017;44(4):655-71.
<https://doi.org/10.1016/j.pop.2017.07.009>
2. Holtmann GJ, Ford AC, Talley NJ. Pathophysiology of irritable bowel syndrome. *Lancet Gastroenterol Hepatol* 2016;1(2):133-46.
[https://doi.org/10.1016/S2468-1253\(16\)30023-1](https://doi.org/10.1016/S2468-1253(16)30023-1)
3. Radovanovic-Dinic B, Tesic-Rajkovic S, Grgov S, Petrovic G, Zivkovic V. Irritable bowel syndrome - from etiopathogenesis to therapy. *Biomed Pap Med Fac Univ Palacky Olomouc Czech Repub* 2018;162(1):1-9.
<https://doi.org/10.5507/bp.2017.057>
4. Ford AC, Sperber AD, Corsetti M, Camilleri M. Irritable bowel syndrome. *Lancet* 2020;396(10263):1675-88.
[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)31548-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)31548-8)
5. Creed F. Review article: the incidence and risk factors for irritable bowel syndrome in population-based studies. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics* 2019;50(5):507-16.
<https://doi.org/10.1111/apt.15396>
6. Black CJ, Ford AC. Global burden of irritable bowel syndrome: trends, predictions and risk factors. *Nat Rev Gastroenterol Hepatol* 2020;17(8):473-86.
<https://doi.org/10.1038/s41575-020-0286-8>
7. Barbalho SM, Goulart R de A, Araújo AC, Guiguer ÉL, Bechara MD. Irritable bowel syndrome: a review of the general aspects and the potential role of vitamin D. *Expert Rev Gastroenterol Hepatol* 2019;13(4):345-59.
<https://doi.org/10.1080/17474124.2019.1570137>

IRRITABLE BOWEL SYNDROME: RISK FACTORS

A. Norbutaitė

Keywords: irritable bowel syndrome, IBS, risk factors.

Summary

Irritable bowel syndrome (IBS) is a functional gastrointestinal disorder characterized by chronic, recurrent abdominal pain, discomfort and altered bowel movements that occur in the absence of other organic diseases of the digestive system. The main risk factors for IBS are female gender, younger age, genetic predisposition, dietary habits, history of gastroenteritis and altered microbiota. Stress, anxiety and depression are not only risk factors of IBS, but they may also develop as a consequence. The aim of this study was to analyze and summarize the scientific data on the risk factors of IBS.

Correspondence to: agnenorb@gmail.com